

Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
201716475-21

Dato:
17.11.2017

HØRING - ENDRING AV FORVARINGSSTRAFFEN

Det vises til høringsbrev datert 12.9.2017, der det bes om regionenes uttalelser til forslaget om endringer i straffelovens regler om forvaring.

Forslaget har vært forelagt enhetene på lokalt nivå.

Regiondirektøren har følgende bemerkninger:

Til pkt. 2. Bør grunnvilkåret for prøveløslatelse fra forvaring endres.

Regiondirektøren støtter forslaget om å endre grunnvilkåret for prøveløslatelse fra forvaring slik departementet foreslår. Det fremstår inkonsekvent og i strid med den alminnelige rettsoppfatning at forvaringsdømte lettere skal kunne oppnå prøveløslatelse enn domfelte med tidsbestemt fengselsstraff. En bredere vurderingsnorm enn dagens, at prøveløslatelse anses sikkerhetsmessig forsvarlig, vil bedre kunne ivareta formålet - behovet for samfunnsvern.

Regiondirektøren mener at det bør ha betydning om det har skjedd en progresjon i domfeltes soningsforhold, særlig ved at det før prøveløslatelse har vært undersøkt om domfelte er i stand til å forholde seg til et mindre restriktivt regime – aller helst en overgangsbolig. At progresjon skal vektlegges, bør etter regiondirektørens vurdering tas inn i lovteksten.

Risikoen for ny kriminalitet bør tillegges stor vekt i totalvurderingen av om prøveløslatelse vil være sikkerhetsmessig forsvarlig, sett i forhold til for eksempel utdanning som domfelte har tatt under forvaringen. Rusbrudd før prøveløslatelse vil være en risikofaktor for ny kriminalitet i mange forvaringssaker, der tidligere straffbare handlinger har vært begått i rus. Videre vil bruk av narkotika i seg selv utgjøre et nytt straffbart forhold. At forvaringsdømte har tatt utdanning er et moment som må vektlegges sammen med de øvrige momentene i totalvurderingen. Noen domfelte vet hva de må gjøre for å fremstå med progresjon. Derfor er det viktig, i tillegg til at domfelte har tatt utdanning, å se på domfeltes motivasjon for endring.

Når det gjelder hvilken vekt straffehistorikken bør tillegges, er dette ikke et enkelt spørsmål. Tidligere kriminalitet regnes som en av de viktigste predikatorene for ny kriminalitet, og kriminalomsorgen legger nokså stor vekt på straffehistorikk når gjentakelsesfare vurderes.

Forvaring idømmes de farligste lovbrysterne og for svært alvorlig kriminalitet. Straffehistorikk må derfor etter regiondirektørens vurdering tillegges betydelig vekt også ved vurderingen av om det foreligger fare for nye staffbare handlinger for forvaringsdømte. At straffehistorikk skal tillegges betydelig vekt er viktig å tydeliggjøre, enten ved at det kommer til uttrykk direkte i lovteksten, alternativt at det tas inn presiseringer om dette i forskrift og retningslinjer.

En annen faktor som bør vektlegges i vurderingen er hvorvidt den forvaringsdømte har gått i behandling, for eksempel hos psykolog. En problemstilling i den forbindelse er de sakene der prøveløslatte fra forvaring blir ilagt vilkår om behandling i dommen, for eksempel mot rusavhengighet, men ikke får et behandlingstilbud ved løslatelse. I disse sakene er det også problematisk at prøveløslatte for å oppfylle vilkåret som retten har satt må engasjere behandler privat, og da dekke kostnadene selv. Dette har vi særlig erfart med prøveløslatte i refusjonsordningen.

Avslutningsvis bes det om regionens syn på hvilken betydning eventuelle mangler ved beslutningsgrunnlaget for risikovurderingen skal ha ved vurderingen av om prøveløslatelse skal anses sikkerhetsmessig forsvarlig. Som eksempel er det vist til at forvaringsdømt som går til behandling hos psykolog må frita denne fra taushetsplikten dersom det skal gis innsyn, og at slike fritak sjelden gis. Departementet skriver at risikovurderingen som foretas i forbindelse med prøveløslatelse også etter lovendring må foretas med utgangspunkt i den risikovurderingen som lå til grunn for forvaringsdommen, og at det er av avgjørende betydning om det etter domstidspunktet har inntrådt omstendigheter som tilsier at risikoen for ny alvorlig kriminalitet er tilstrekkelig redusert. Regiondirektøren er enig med departementet i at dersom vi som følge av begrenset informasjonstilgang ikke er istand til å si at det er inntrådt endring, vil vi måtte falle tilbake på risikovurderingen som lå til grunn for forvaringsdommen ved vurderingen av prøveløslatelse. Dette vil igjen kunne føre til at prøveløslatelse ikke vurderes som sikkerhetsmessig forsvarlig.

Til pkt. 4. Gjeninnsettelse ved brudd på fastsatte vilkår.

Etter regiondirektørens vurdering kunne vilkårene for gjeninnsettelse ved brudd vært tydeliggjort og presisert i straffeloven § 46. Vi har erfart en sak der dette var tema i retten.

Til pkt. 5. Fastsettelse av frist for prøveløslatelse.

Regiondirektøren støtter forslaget til endring i straffeloven § 44 andre ledd. Regiondirektøren er enig i at det er særdeles uheldig dersom forvaringsdømte blir prøveløslatt ved utløpet av den frist som retten har satt, dersom kriminalomsorgen som følge av den forvaringsdømtes manglende samarbeid ikke har fått på plass et sikkerhetsmessig forsvarlig opplegg. Regiondirektøren mener at den beste løsningen vil være at retten som i dag fastsetter fristen, men der kriminalomsorgen gis adgang til å forlenge fristen som retten har fastsatt når særlige grunner taler for det, om nødvendig flere ganger. Særlige grunner vil også kunne være for eksempel at bolig- eller sysselsettingstilbud bortfaller før fristen, og det ikke lar seg gjøre å få på plass et nytt før fristen utløper. Den prøveløslattes rettssikkerhet vil i disse unntakstilfellene bli ivaretatt ved at vedtak om fristforlengelse vil kunne påklages til Kriminalomsorgsdirektoratet.

Til pkt. 6. Adgangen til å fastsette felles forvaringsstraff.

Regiondirektøren er enig i at det bør være hjemmel for adgang til å fastsette felles forvaringsstraff med ny tidsramme. Tilfeller med to parallelt løpende forvaringsdommer bør unngås.

Til pkt. 7. Varigheten av prøveløslatelse fra forvaring.

Regiondirektøren er enig i forslaget til endring i straffeloven § 44 første ledd. Regiondirektøren mener at det er behov for i noen saker å kunne forlenge prøvetiden utover lovens ramme. Erfaringsmessig gjelder dette særlig for noen forvaringsdømte som er prøveløslatt til refusjonsordningen. Det ville være uheldig om 5 års fristen i loven førte til at den forvaringsdømte i stedet måtte gjeninnsettes i anstalt der vilkårene for forvaring fortsatt var oppfylt.

Til pkt. 9. Økonomiske og administrative konsekvenser.

Oppfølging av forvaringsdømte er ressurskrevende. Region sørvest har lang erfaring med forvaringsdømte, både i fengsel med høyt sikkerhetsnivå, i lavt sikkerhetsnivå og i overgangsbolig. Videre er det i region sørvest flere forvaringsdømte som er prøveløslatt, herunder til refusjonsordningen. I region sørvest har betydningen av progresjon og viktigheten av å få testet ut de forvaringsdømte i lavere sikkerhetsnivå og i overgangsbolig vært høyt prioritert.

Å endre vurderingstemaet for prøveløslatelse til om løslatelse anses sikkerhetsmessig forsvarlig, vil trolig føre til færre og senere prøveløslatelser enn i dag. Dette vil kunne medføre at forvaringsdømte vil sone betydelig lenger enn tidligere i fengsler og overgangsboliger som har tatt imot forvaringsdømte fra Ila som ledd i utslusing til samfunnet. Regiondirektøren er derfor ikke ubetinget enig i at endringen ikke vil ha nevneverdige økonomiske og administrative konsekvenser for de aktuelle regionene og enhetene. De forvaringsdømte krever blant annet mye saksbehandlingskapasitet, som er ressurskrevende, særlig i små enheter.

Videre mener regiondirektøren at forslaget om å gi hjemmel for å forlenge prøvetiden inntil 10 år, og at prøvetiden i alle tilfelle skal kunne forlenges i samme utstrekning som det er hjemmel til å forlenge forvaringstiden, i hvert fall i en del saker vil medføre lengre prøveløslatelser enn i dag. For friomsorgskontor som har flere prøveløslatte i refusjonsordningen, som er svært ressurskrevende både i forhold til oppfølgingen av prøveløslatte, samarbeidspartnere og omfattende saksbehandling, vil forlengelse av prøvetiden ha økonomiske og administrative konsekvenser.

Avslutningsvis vil regiondirektøren vise til en problemstilling som oppstår der forvaringsdømte er prøveløslatt med vilkår om oppholdssted langt fra nærmeste tettsted, friomsorgkontor og politi. Kontrollbesøk fra friomsorgskontoret er her svært ressurskrevende. Med flere timer reisevei vil det medgå en hel arbeidsdag for to ansatte på et besøk. Kontroll av innetid er også en utfordring i slike saker. Innetid vil i realiteten bli umulig å kontrollere, da det ikke er ansatte tilgjengelig sent om kvelden. Mulighet for bruk av elektronisk kontroll i disse sakene ville kunne gjøre kriminalomsorgens kontroll enklere.

Med hilsen

Agnes Inderhaug
ass. regiondirektør

Tove Askeland Fosså
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.